

INLEDNING

Verksamhetsområdet ”stöd och service till personer med funktionsnedsättning” är brett, heterogent samt svårt att beskriva och avgränsa på ett enkelt sätt. Verksamheterna riktar sig till en mycket bred målgrupp, med mycket skiftande behov. Detta får konsekvenser för dem som arbetar inom verksamhetsområdet. Att hitta en gemensam yrkesidentitet försvåras av verksamhetsområdets bredd och komplexitet. Vad är det för yrke? Är det flera olika yrken? Vilka kunskaper behövs för yrket/yrkena?

Varför behövs Yrkeskrav? Den viktigaste förutsättningen för att kvalitet och intentioner som delaktighet och inflytande ska präglade utförandet är kompetens. Att ständigt utveckla och säkra kompetensen är en avgörande faktor för nyttan för varje enskild person som är i behov av en insats. En nytta som ytterst ska leda till jämlikhet och full delaktighet i samhällslivet. Det är också en viktig faktor för god samverkan med viktiga aktörer.

Mellan åren 2003-2005 pågick ett projekt inom Stockholms län som kallades ”Modellarbetsplatser”. Syftet var att stärka och tydliggöra yrkesrollen inom vård- och omsorgsområdet. Man sökte svar på frågorna: Vad är det vi gör? Vad är det vi måste kunna? Hur kan vi synliggöra och värdera det vi kan och det vi behöver utveckla? Under projektiden beslutade man att skilja på funktionshinderverksamheterna och äldreomsorgen eftersom verksamhetsområdena är olika och därför ställer olika krav på dem som arbetar.

Projektet ledde fram till en modell med sex yrkeskrav och i samverkan med ”kravmärkt yrkesroll” har yrkeskraven för funktionshinderområdet aktualiserats och bearbetats.

Projekt CARPE startade 2009 och syftar bland annat till att göra verksamhetsområdet ”stöd och service till personer med funktionsnedsättning” både tydligare och synligare för olika grupper och på olika nivåer. Arbetet med att utveckla yrkeskrav för funktionshinderområdet fortsatte med hjälp av en arbetsgrupp som bestod av representanter från olika kommuner och olika typer av funktionshinderverksamheter. Innehållet har också diskuterats i olika forum och ur olika perspektiv för att ta tillvara mångas erfarenheter och få en bred förankring. Målsättningen har varit att formulera gemensamma yrkeskrav som beskriver de generella kunskaper som krävs för att arbeta inom verksamhetsområdet.

Material är framtaget för att beskriva de kunskaper som behövs inom verksamhetsområdet ”stöd och service till personer med funktionsnedsättning”. Kunskaperna som beskrivs avser generella kunskaper som alla bör ha, oavsett vilken typ av verksamhet man arbetar i. Generella Yrkeskrav som ska gälla för en bred heterogen målgrupp kan inte gälla i sin helhet för alla. Frågan om vilka kunskaper som är viktiga i just den verksamhet man arbetar i för att kunna tillgodose individens enskilda behov avgör vilka delar av Yrkeskraven som är relevanta och vilka man behöver fördjupa sig kring.

För att erhålla dessa generella kunskaper krävs både teoretiska kunskaper och praktiska förmågor, vilket innebär att kunskaperna endast kan uppnås genom en kombination av traditionellt lärande i form av utbildning och erfarenhetsbaserat lärande i form av att ha utfört arbetsuppgifter i en kontext. De generella kunskaperna som beskrivs här kan alltså inte uppnås genom att endast gå en grundutbildning. Man behöver också ha utövat yrket under en period. I många verksamheter behöver man också fördjupade kunskaper, eller spetskunskaper, utöver de generella kunskaper som beskrivs i detta material.

Läsanvisning

Varje yrkeskrav har en egen flik i pärmen.

Under respektive yrkeskrav finns tips på litteratur/film, hemsidor och förslag på diskussionsfrågor. Detta ska ses som just tips och förslag och gör inte anspråk på att vara ett heltäckande material för all relevant information i ämnet.

När det gäller ordvalen i de korta informationstexterna under litteraturtipsen kan de ibland kännas ålderdomliga och förlegade, men de speglar den tidsanda som beskrivs i litteraturen.

Materialet ska hållas levande och revideras kontinuerligt.

Yrkeskraven är strukturerade på följande sätt:

Det finns 6 övergripande **yrkeskrav**;

Varje yrkeskrav innehåller ett antal **ämnesområden**

Varje ämnesområde består av olika **kunskapsmål**

Varje kunskapsmål bryts ner i ett antal olika **lärandemål**

Under lärandemålen kan det finnas en förklarande text och/eller exempel på kunskaper som medarbetaren bör ha. Syftet med texten är att förtydliga nivån på lärandemålet, inte att detta är "svaret" på lärandemålet. Medarbetaren ska ha en teoretisk förståelse som kan omsättas i handling.

Lärandemålen nivåer

För att nivån på den efterfrågade kunskapen ska bli tydlig är lärandemålen formulerade enhetligt enligt följande:

Praktiskt yrkeskunnande/ yrkesutövning:

- Kan utföra något

Teoretisk kunskap:

- Kännedom om:

Känner till ämnet, vet vad det handlar om kan beskriva det med några ord och till vem/vart man vänder sig för att få mer information.

- Kunskap om:

Vet vad som menas med ämnet och använder sig av kunskapen.

Vet var information finns om man vill läsa ännu mer.

Förstår vad det handlar om.

- Insikt i:

Ha en djupare kunskap och förståelse, kan göra egna reflektioner och jämförelser. Har gjort kunskapen till sin egen och kan förklara för andra.

Exempel för att förtydliga skillnaden mellan dessa nivåer:

Kännedom om till LSS-lagen är: Exempelvis LSS (lag om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade) är en lag som har med rättigheter för personer med funktionsnedsättningar att göra där bland annat rätten till assistans finns med.

Kunskap om LSS-lagen är: Att faktiskt kunna berätta att LSS är en rättighetslag för personer med olika funktionsnedsättningar som anges i personkretsar och där det anges stöd och hjälp som dessa har rätt till i 10 punkter och också kunna återge dessa punkter.

Insikt i LSS-lagen är: Ytterligare en kvalitetshöjning. Man har teoretisk kunskap om LSS. Förstår lagens intentioner om jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet med respekt för den enskildes självbestämmande och integritet. Har detta som en naturlig och självklar del i det dagliga arbetet och har teoretisk kunskap i hur det individuella stödet tar sin form bidrar till att förverkliga intentionerna.

Nytt i materialet

I denna reviderade upplaga finns verksamhetsområdet socialpsykiatri, som ger stöd till personer med psykisk funktionsnedsättning, med som del i de generella yrkeskraven. Vissa språkliga ändringar har gjorts i texten och dessutom har några lärandemål förtydligats och några nya har tillkommit. Se nedan:

Förtydligade lärandemål

- Har kunskap om att det finns olika arbetssätt och metoder för delaktighet och självbestämmande. Det kan vara inflytande i planering, genomförande och uppföljning av insatser
- Har kunskap om autismspektrumtillstånd och dess konsekvenser
- Har kunskap om förvärvad hjärnskada och dess konsekvenser
- Har kunskap om olika psykiska funktionsnedsättningar och dess konsekvenser
- Har insikt i betydelsen av adekvat kommunikation samt betydelsen av kommunikationshjälpmedel
- Barnperspektivet ingår i punkten om funktionshinderpolitik (tillägg under Historia och traditioner)
- Har kunskap om rapportering enligt Lex Sarah

Nya lärandemål

- Ha kunskap om att ge information om anhörigstöd
- Har kunskap om att skyddsåtgärder, så som sänggrindar och liknande, kräver individens samtycke och att samtycket ska dokumenteras och följas upp regelbundet.
- Har kännedom om var man kan få stöd vid våld och utsatthet i nära relationer
- Har kännedom om hur det kan påverka ett barn att ha en förälder med funktionsnedsättning
- Har kännedom om var man kan få stöd vid våld och utsatthet i samhället
- Har kunskap om begreppen tvång och samtycke

Användningsområden

Individnivå
<ul style="list-style-type: none">
• "Checklista"<ul style="list-style-type: none">
– vad kan jag?
• Underlag vid medarbetarsamtal
• Underlag för individuell kompetensplan
• Lönesättning
• Validering

Gruppenivå
<ul style="list-style-type: none">
• "Kompetensprofil" för arbetsplatsen
• Beställning av kurser/utbildning
• Underlag för gemensam diskussion
• Rekryteringsprocessen
• Lönekriterier

Kommunnivå
<ul style="list-style-type: none">
• Titelarbeta
• Lönekriterier
• Kvalitetsarbete
• Underlag för beslutsfattare
• Vid omplacering
• Diskussion med skolor/utbildningsanordnare

Nationell nivå
<ul style="list-style-type: none">
• Arbetsförmedlingen<ul style="list-style-type: none">
– tydliggöra yrket
• Diskussion med beslutsfattare
• Diskussion med skolor/utbildningsanordnare